

Iom Kipur în copilăria mea

De Getta Neumann

După peștele în aspic urma *aranyleves* (supa de aur), cu carne, morcovi și țelină, apoi friptura de pui cu cartofi, legume și salată. Cu o zi înainte învățisem deasupra capului găina care se zbătea, repetând după tata rugăciunea în ebraică. Găina ispășea în locul meu, era *kapures*, jertfită pentru ca mie să-mi meargă bine. Mai bine ea decât eu, mă linișteam eu. Obiceiul arhaic mă umplea de teamă dar și de vraja sărbătorii de Iom Kipur.

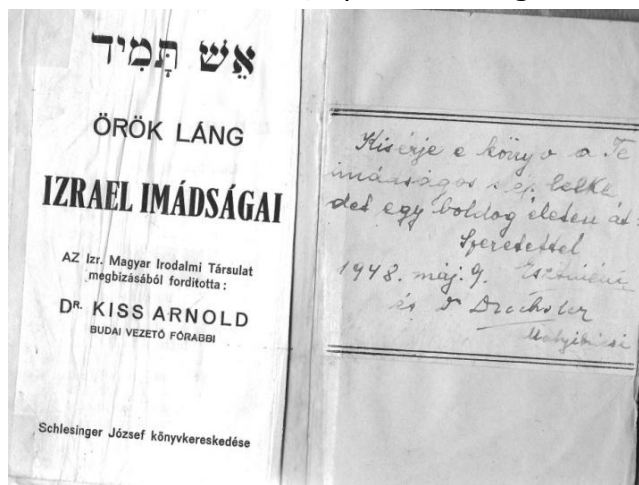
Pe la ora șase seara, porneam toți trei la sinagoga într-o tăcere neobișnuită pentru noi : tata, febril, cufundat în gânduri, își concentra forțele pentru cele 24 de ore de post și rugăciune ; mama, micuță de statură, dar *rebezzen* din cap până în vârful degetelor, pășea cu demnitate, pe tocuri înalte, în taior elegant cu o batistuța asortată și cu pălărioară cu voal pe părul proaspăt aranjat la coafor; iar eu promiteam solemn în sinea mea că voi ține postul până la capăt.

În Sinagoga din Fabric în anii '60 -'70, fiecare își ocupa jilțul rezervat și cumpărat pentru această ocazie unică, căci în tot restul anului nu era o problemă să găsești un loc. Mama era la balcon pe partea dreaptă, așa că putea schimba priviri cu tata care ședea în togă și cu coif cu pompon din satin alb strălucitor la stânga de Aron Kodeș, dulapul cu sulurile de Tora. Lumea râdea, se îmbrățișa și săruta până începea Kol Nidrei, una din puținele rugăciuni când toata congregația era în picioare și își retinea suflul. Răsună în mine, de parcă ar fi azi, vocile cantorilor - Katz, o voce de tenor de operă, Feller Otto, suav, cu inflexiuni duioase, vocile calde ale lui Klein Geza și Fischer Hugo. Nimeni nu se putea sustrage acestei rugă pătimașe care începe pianissimo, domol, se amplifică treptat, se lărgeste, se înalță, cuprinde toată făptura. Nu sensul cuvintelor, ci melodia dramatică purtată de voce și orgă angrenează individul și comunitatea într-o emoție colectivă. Fiecare în parte și cu toții împreună trăiam acest moment ca un moment de cumpănă, crucial, determinant pentru viața, pentru soarta noastră. An de an, până astăzi, simt la fel.

Postul nu era un subiect de discuție, posteam, răbdam de foame și de sete fără comentarii. Dar de fiecare Iom Kipur, când intram în casă seara după templu și pe masă sclipea platoul de argint încărcat cu fructe și ne ademenea *kuglof* (prăjitura turc cu o gaură în mijloc, umplută din belșug cu mac sau ciocolată și stafide), mama exclama fără greș, cu toate că de-abia începuse postul: "Acum mi-e cel mai tare foame !" Pe atunci râdeam, iar mult mai târziu mi-am dat seama că era modul ei ingenios de a elimina posibilitatea de agravare. Mai tare foame decât cel mai tare, nu merge !

A doua zi trecea cu pălăvrăgeli la femei, la bărbați, apoi în zigzag prin sinagogă, înainte de a-și lua zborul prin oraș, cu dezbateri pe toate teme, cu promisiuni și

planuri de tot felul. Noi, copiii, după ce ne-am îndeplinit obligația de a ne lăsa pupați și de a răspunde mai mult sau mai puțin politicos la întrebări, alergam de la unul la celălalt, apoi ne zbenguiam în parcul din față. Nu-mi aduc aminte

decât de zile însorite de toamnă aurie. Stăteam lângă mama care răsfoia în cărticica ei de rugăciuni primită cadou de nuntă de la Eszti néni, soția lui Matyi bácsi, bătrânul rabin Drechsler. În fiecare an de Iom Kipur o strâng la piept. Unele pagini sunt mâzgălite cu creionul - opera mea, desigur. La sfârșit e rugăciunea de Yizkor, în amintirea celor care s-au stins din viață. Când venea momentul, trebuia să ies din

sinagogă ca toți cei care nu pierduseră încă rude de primul grad. Ieșeam pe vârful picioarelor, cu sufletul infiorat, ascultând cantorul care citea numele celor decedați în anul care trecuse, privind pe furis înapoi spre șirurile de oameni cu capul plecat. Știam ce jale o cuprinde pe mama - părinții, fratele și alte rude pieriseră la Auschwitz. Mai târziu era și tata îndoliat, bunicii, plecați când aveam doi ani, sunt înmormântați în Israel.

Spre deosebire de alte sărbători, predica lui tata era un fel de meditație, o cugetare, o urare, fără anecdote biblice, fără istorioare morale ; o rugă fierbinte care cuprindea tot și care permitea fiecăruia să o completeze după aspirațiile personale. După-masă se cânta-recita *Uvinu Malkeinu*, poem zguduitoare, cu dorința etern-umană exprimată în versul *Părintele, regele nostru, Înscrie-ne în cartea vieții*. Nu am auzit niciodată și nicăieri un *Uvinu Malkeinu* recitat cu mai multă ardoare decât de tata. Toată ființa lui se transforma în pledoarie, în implorare, în rugăciune. Ascultându-l, nu puteai să nu crezi în puterea voinței de a împlini ceea ce-și propune.

Sunetul șofarului, cornul de berbec răsucit, era așteptat cu înfrigurare și salutat cu un Shkoyeh (un fel de a spune Bravo !), cu oftaturi de ușurare și cu o bucățică de ciocolată sau măr ca să prindem puteri pentru drumul spre casă. Noi trei mergeam incetșor, cam oboșiți, cam flămânzi, plini de o mulțumire adâncă, cu gândul la masa pusă, la *kuglof* și la cacao fierbinte cu frișcă.